

Van ontslag naar omslag

Gepubliceerd: 6 januari 2004 Twentse Courant/Tubantia

Door: Jan Ruesink

Veel mensen lopen tegenwoordig vast in hun carrière. Wat ooit een droomberoep leek, is verzand in ellebogenwerk, vergaderen en papieren heen en weer schuiven. Als goed voornemen voor het nieuwe jaar – maar soms ook noodgedwongen na ontslag – nemen velen zich voor weer op zoek te gaan naar die oude idealen. Want werken is meer dan geld en status. Het is ook toewijding, bezieling en zingeving.

Hij geeft het onmiddellijk toe: het lijkt niet het ideale klimaat om kieskeurig te worden over je werk. In een tijd dat de meesten van ons allang blij zijn dat ze werk hebben, moet je niet gaan zeuren over zingeving en bezieling. Dat zijn luxes voor tijden dat de baantjes voor het oprapen liggen.

Toch is er volgens loopbaanadviseur/coach Erik Schutten uit Enschede alle aanleiding voor persoonlijke reflectie over je werk. Wie bezield wil blijven werken, zal regelmatig in de spiegel moeten kijken om te onderzoeken of de persoonlijke kwaliteiten nog voldoende in kunnen worden ingezet. Maar ook door ontslag of de dreiging daarvan is het zinvol om te gaan nadenken over je verdere beroepsleven: ligt die toekomst nog wel bij je huidige bedrijf en in je huidige vak? Of kun je de situatie aangrijpen om de wending te maken die misschien al lang een sluimerende wens was? Een crisis is heel vervelend, maar vormt bij uitstek de gelegenheid om daarover na te denken.'

Schutten (41) is, na een lange loopbaan in onderwijs en outplacement, nu al enige jaren actief als zelfstandig trainer/coach/loopbaanbegeleider bij zijn bureau De Poort. Zoals die naam al verklapt, richt het bureau zich op mensen die een doorgang zoeken naar een ander bestaan. De sleutel van die poort wordt volgens Schutten niet alleen bepaald door opleiding en ervaring, maar ook door bezieling en toewijding. Schutten helpt tracht via persoonlijke begeleiding en training, onder andere geïnspireerd gebaseerd op oosterse filosofieën, naar boven te halen waar iemands persoonlijke kwaliteiten en ambities liggen. Ook Daartoe organiseert hij retraites, workshops rond de I Tjing (het boek der veranderingen) en trainingen over omgaan met je persoonlijke kwaliteiten.

Ontslag is volgens Schutten vaak een aanleiding tot zo'n zelfonderzoek. 'Je komt dan namelijk in een crisis terecht en die moet je in fases verwerken. Net als in een rouwproces dat hoort bij een persoonlijk verlies. Afscheid nemen van je baan leidt tot woede, pijn en verdriet. Maar het woord crisis

betekent letterlijk “ommekeer” en na het diepste dal komt er een periode van dromen en vooruitkijken. Tenminste, als je alle fases de tijd geeft. Er zijn mensen die na een ontslag zo gauw mogelijk weer onder de pannen willen zijn, zonder zich af te vragen of ze datzelfde werk echt wel weer willen. Dat is best begrijpelijk, want er moet tenslotte brood op de plank komen, maar vaak beland je dan na verloop van tijd weer in dezelfde situatie die tot je ontslag heeft geleid.'

Voor de duidelijkheid: Schutten doelt hier niet op de mensen die buiten hun schuld door collectief ontslag of faillissement op straat zijn komen te staan en die hun werk altijd met veel plezier hebben gedaan (hoewel het woord “crisis” ook voor deze mensen dezelfde betekenis heeft). De trainer denkt meer aan mensen die 'zichzelf in een patroon hebben gewerkt waardoor ze extra kwetsbaar zijn om ontslagen te worden.' Schutten heeft veel mensen ontmoet die niet goed kunnen omgaan met de druk die de omgeving hen oplegt of die ze zichzelf opleggen. 'Dat zijn bijvoorbeeld de mensen die geen nee kunnen zeggen, daardoor steeds meer werk op hun schouders nemen en zich daardoor steeds meer miskend voelen. Die lopen extra kans op burnout. Dan is er ook een groep werknemers, jongeren vooral, die hun werk eigenlijk niet leuk vinden, maar dat niet durven te erkennen. Ze dromen dan van promotie maken, want ze denken dat het werk wel beter wordt als ze omhoogklimmen. Dat blijkt vaak een illusie.'

Fundamenteel komt Schuttens relaas erop neer dat geld en status niet bepalen of je gelukkig wordt in je werk. 'Het vergoedt en verhult veel, maar in een crisis word je geconfronteerd met de dingen die er werkelijk toe doen. In normale situaties denk je daar niet over na, omdat je ego altijd de status quo wil handhaven. Het weert andere gedachten, omdat het anders van zijn voetstuk zou vallen. En het ego gebruikt angst als wapen om je te misleiden. Niet voor niets zijn veel mensen bang om in zichzelf te gaan wroeten, omdat ze niet weten wat ze dan allemaal naar boven halen. Daarmee erkennen ze dat hun bestaan ze misschien niet optimaal bevredigt, maar dat andere belangen een verandering tegenhouden.'

Volgens Schutten ontlenen mensen hun identiteit te veel aan hun functie.

'Het is echt verstikkend hoe de maatschappij tegenwoordig alleen maar kijkt naar status. Bankier, manager, zo'n titel is alleen de uiterlijke vorm. Je eigenlijke waarde ligt veel meer in de wijze waarop je jouw unieke persoonlijke kwaliteiten inzet. “Als je bijvoorbeeld ontdekt dat ‘zorgzaamheid’ een dergelijk kwaliteit is, dan kun je deze kwaliteit inzetten in het ‘met mensen kunnen omgaan’ of ‘mensen op weg helpen’. Die kwaliteiten blijven, ook als je ontslagen wordt. Het is de kunst om dan de vorm van je functie of beroep en inhoud van je persoonlijke kwaliteiten te scheiden en je toekomst meer in die inhoudelijke kwaliteiten van je te zoeken, want die kun je ook elders inzetten.

Het is dan meestal de omgeving die mensen stimuleert tot zo'n reflectie.

Anderen moeten je die spiegel voorhouden. Als mensen daar openlijk over durven praten, bijvoorbeeld na een ontslag, dan merk je vaak een soort van opluchting. Dan zijn ze ook de fase voorbij dat vooral anderen de schuld

krijgen. Dan kunnen ze zich eindelijk openen voor hun dromen.'

Vaak komen dan wel de wildste dromen naar buiten. De bankier die ineens schaapsherder wil worden, de IT'er die een boerderijtje in Frankrijk wil opknappen en de reclameman die de zorg in wil. Onrealistische dagdromerijen? 'Uiteindelijk misschien wel', zegt Schutten, 'maar ik neem deze wensen altijd wel serieus. Ze zeggen namelijk veel over wat iemand werkelijk boeit en bezielt. Die dromen moet je de ruimte geven. Daarna komt er toch wel een fase waarin het realiteitsgehalte van die plannen wordt onderzocht en dat leidt misschien tot een bijgesteld plan, maar dat wel iets van die droom verwezenlijkt.'